

ปีใหม่ขอบ ขวัญปีใหม่

ชญาน์ ลุ่มน่านนท์

อาจารย์ใหญ่ โรงเรียนภาษาและวัฒนธรรม อ.ส.ท.

เขียนหวังว่าบทความนี้คงไม่ซ้ำเกินไปสำหรับการพูดถึงเรื่องของปีใหม่ ขึ้นชื่อว่าปีใหม่แล้วย่อมมีความสำคัญในแต่ละวัฒนธรรมแตกต่างกันไป รวมถึงช่วงเวลาที่เกี่ยวข้องเป็นวันขึ้นปีใหม่อีกก็จะมีมีความแตกต่างกันไป เช่น วันตรุษจีนในช่วงเดือนกุมภาพันธ์และวันสงกรานต์ในช่วงเดือนเมษายน เป็นต้น

สำหรับวัฒนธรรมญี่ปุ่นแล้ว ก่อนที่จะรับเอาวัฒนธรรมของตะวันตกที่กำหนดให้วันที่ 1 มกราคมเป็นวันขึ้นปีใหม่นั้น แต่เดิมถือว่าช่วงปลายเดือนธันวาคมและต้นเดือนมกราคมเป็นวันขึ้นปีใหม่ตามปฏิทินโบราณอยู่แล้ว ที่เรียกว่า “ริชซุน” (立春) ดังนั้น เมื่อได้รับเอาวันที่ 1 มกราคมเป็นวันขึ้นปีใหม่ตามแบบสากลนั้น จึงสามารถสอดคล้องกันไปได้อย่างลงตัวกับปีใหม่เดิม ในขณะที่บางวัฒนธรรมจำเป็นจะต้องมีการแบ่งออกเป็นวันปีใหม่วิถีแบบสากลและวันปีใหม่วิถีแบบวัฒนธรรมเดิม เช่น วันขึ้นปีใหม่และวันสงกรานต์ในวัฒนธรรมไทย ซึ่งในกรณีเช่นนี้ ประเพณีที่ปฏิบัติในช่วงปีใหม่วิถีแบบสากลและปีใหม่แบบวัฒนธรรมเดิมก็จะแตกต่างกัน เนื่องจากมีบริบทและความเป็นมาที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะการถือเอาวันปีใหม่วิถีแบบสากลเป็นวันขึ้นปีใหม่นั้นก็จะนำรูปแบบการเฉลิมฉลองตามแบบตะวันตกเข้ามาด้วยไปในตัว แต่สำหรับวันขึ้นปีใหม่ของญี่ปุ่นแล้ว ถึงแม้จะได้รับอิทธิพลจากตะวันตกอยู่บ้าง แต่ก็มีประเพณีและธรรมเนียมปฏิบัติแบบดั้งเดิมอันเป็นเอกลักษณ์ของญี่ปุ่นที่ยังได้รับการปฏิบัติอยู่จนถึงทุกวันนี้

ในความเชื่อดั้งเดิมของญี่ปุ่น ปีใหม่ที่เรียกว่า “โชงะสึ” (正月) นั้น เป็นประเพณีสำหรับการต้อนรับเทพเจ้าโทซิงามิ (歳神) ซึ่งเป็นเทพเจ้าที่ช่วยทำให้พืชผลอุดมสมบูรณ์และปกป้องคุ้มครองคนในครอบครัวให้อยู่อย่างมีความสุข ดังนั้น ที่บ้านของคนญี่ปุ่นจึงมีการประดับ คาโดมาซึ (門松) เครื่องประดับในวันปีใหม่ที่ทำจากไม้ไผ่ คนญี่ปุ่นมักจะนำมาวางไว้ที่หน้าบ้าน เพื่อเป็นการต้อนรับเทพเจ้า ชิเมคาซาริ (シメサリ) เครื่องประดับในวันปีใหม่ที่ทำจากเชือกฟาง คนญี่ปุ่นมักจะนำมาแขวนไว้ที่บริเวณทางเข้าบ้าน หรือหิ้งพระ เพื่อขจัดเภทภัยและแสดงถึงความมีอายุยืน และคางามิโมจิ (鏡餅) เครื่องประดับในวันปีใหม่ที่ทำจากขนมโมจิ 2 ลูกวางซ้อนกันเพื่อบวงสรวงเทพเจ้า เพื่อเป็นการแสดงถึงความยินดีของ

การมาเยือนของเทพเจ้าโทซิงามินั่นเอง

สำหรับความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าของญี่ปุ่นนั้น มีพื้นฐานจากความคิดที่ว่า ในทุกๆ สิ่ง มีวิญญาณซึ่งเป็นสิ่งเดียวกัน เมื่อคนตายแล้ววิญญาณก็ไปรวมกันเรียกว่าวิญญาณของบรรพบุรุษ ซึ่งจะแปลงเป็นเทพเจ้าต่างๆ และทำหน้าที่แตกต่างกันไป

ปีใหม่ หรือ “โชงะสึ” (正月) ของญี่ปุ่น หมายถึงช่วงเวลาวันที่ 1 ถึงวันที่ 3 ของเดือนมกราคม สำหรับวันที่ 1 นั้นเรียกว่า “กันจิชิ” (元日) โดยหน่วยงานราชการ หรือบริษัทต่างๆ ไปก็จะหยุดตั้งแต่วันที่ 29 ธันวาคมจนถึง 3 มกราคม สำหรับร้านค้าในช่วงก่อนปี 1980 นั้น จะปิดร้านจนถึงวันที่ 7 มกราคม แต่หลังจากปี 1980 มาจะปิดร้านถึงแค่วันที่ 3 มกราคม เนื่องจากการที่ร้านค้าปิดในช่วงดังกล่าว จะเกิดผลกระทบกับการซื้ออาหารการกินที่ไม่สะดวก ดังนั้น ในช่วงเวลาดังกล่าวคนญี่ปุ่นก็จะทำโมจิ (餅) อาหารที่ทำจากแป้งข้าวเจ้าที่นำมาทอด หรือตี โดยทำเป็นลูกกลมๆ หรือแท่งสี่เหลี่ยม สามารถนำมารับประทาน หรือประกอบกับอาหารอื่นๆ ได้ หรือโอะโซนิ (お雑煮) อาหารประเภทซุชิที่ใส่โมจิ สำหรับทานในช่วงปีใหม่นั้น รับประทานกัน ซึ่งเป็นการทำครั้งเดียวและทานกันได้หลายวัน นอกจากนี้ยังมี โอะเซจิ (御節料理) อาหารที่แสดงถึงการอวยพรในวันปีใหม่นั้น โดยมีส่วนผสมหลักคือ ไข่ปลาเฮอริ่ง ถั่วดำและปลาซาร์ดีนตัวเล็กๆ ตากแห้งและยังมีส่วนประกอบอื่น เช่น กุ้ง ขึ้นอยู่กับท้องถิ่นและราคา แต่อย่างไรก็ตามหลังจากที่ร้านสะดวกซื้อที่เปิดทุกวันตลอด 24 ชม. ก็ทำให้ร้านค้าต้องปรับตัวโดยการเปิดร้านเร็วขึ้นและรวมถึงความสะดวกในเรื่องอาหารการกินของคนญี่ปุ่นก็สะดวกสบายขึ้นตามไปด้วย

ในช่วงปีใหม่นั้น คนญี่ปุ่นมีประเพณีในการส่งการ์ดอวยพรไปยังคนรู้จัก หรือผู้ที่ได้ช่วยเหลือพึ่งพากันในเรื่องต่างๆ ในปีที่ผ่านมา นอกจากนี้ก็มีการไปเยี่ยมเยียนตามบ้านของคนรู้จักเพื่ออวยพรปีใหม่ เนื่องจากปีใหม่นั้นถือเป็นช่วงเวลาของการเริ่มสิ่งใหม่ ดังนั้น สิ่งที่เกิดขึ้น หรือทำในวันปีใหม่นี้ คนญี่ปุ่นจึงให้ความสำคัญเป็นพิเศษ ยกตัวอย่างเช่น

“ฮาซึยูเมะ” (初夢) หมายถึง ความฝันในคืนวันปีใหม่นั้น ซึ่งเรื่องราวในความฝันจะเป็นสิ่งที่ทำนายถึงความโชคดี หรือโชคร้าย

ตลอดปีนั้นๆ

“ฮาชิโมตะ” (初詣) หมายถึง การไปสักการบูชาที่ศาลเจ้า วัด หรือโบสถ์ เพื่อขอให้ตนเองมีความสุขในปีใหม่นี้

“ชิโจโตฮาจิเมะ” (仕事始め) หมายถึง การทำงานในวันแรกของปี ซึ่งตรงกับวันที่ 2 มกราคม แต่เป็นลักษณะของพิธีการเพื่อขอให้ทำงานได้อย่างปลอดภัยและมีความสามารถมากขึ้น ซึ่งในบางกรณี พนักงานผู้หญิงก็สวมชุดกิโมโนมาทำงานในวันนั้น

“ฮาชิอุริ” (初売) หมายถึง การขายสินค้าครั้งแรกหลังจากเข้าสู่ปีใหม่ ซึ่งจะมีกิจกรรมจากการค้าขายปกติ เปรียบเสมือนเป็นการทลายดวงในการค้าขายในปีนั้น ซึ่งส่วนใหญ่ในร้านค้าจะขายสิ่งที่เรียกว่า **“ฟูกุบุโกโระ” (福袋)** ซึ่งเป็นถุงที่บรรจุสินค้าหลากหลายชนิดไว้อยู่ข้างในและขายในราคาที่ถูกกว่าราคาปกติ นอกจากนี้ยังถือเป็นการวัดดวงของผู้ซื้อว่าจะได้ของอะไรไปบ้าง

ยังมีอีกหลายสิ่งที่คนญี่ปุ่นปฏิบัติในช่วงปีใหม่ ที่แสดงถึงการให้ความสำคัญกับการเริ่มต้นใหม่ของคนญี่ปุ่นเป็นอย่างดี เช่น การสวมชุดใหม่ เป็นต้น ที่นี้ลองมาดูกันสิครับว่า คนญี่ปุ่นในปัจจุบันเขาทำอะไรวันขึ้นปีใหม่ (อ้างอิงจากข้อมูลจาก ranking.goo.ne.jp)

การจัดลำดับ “สิ่งที่คนญี่ปุ่นทำในวันปีใหม่”

- อันดับที่ 1 รับประทานโอะโซนิ
- อันดับที่ 2 กล่าวสวัสดีปีใหม่กับครอบครัววันขึ้นปีใหม่
- อันดับที่ 3 รับประทานโอะเซจิกับครอบครัว
- อันดับที่ 4 ไปสักการบูชาศาลเจ้ากับครอบครัวในวันขึ้นปีใหม่

อันดับที่ 5 ดูการถ่ายทอดการแข่งขันมาราธอน

อันดับที่ 6 เตรียมตะเกียบใหม่ (祝い箸 = ตะเกียบสำหรับอวยพรปีใหม่)

อันดับที่ 7 เสี่ยงทายโชคชะตา (おみくじ) ที่ศาลเจ้า

อันดับที่ 8 ไปเยี่ยมเยียนญาติ

อันดับที่ 9 ตีโอะโทโซะ (おとそ) เหล้าอวยพรสำหรับตีใน ช่วงปีใหม่ เพื่อปิดป่าเทศกาลและทำให้อายุยืน

อันดับที่ 10 ไปซื้อของที่ขายครั้งแรก “ฮาชิอุริ”

จากข้อมูลข้างบนจะเห็นว่า สิ่งที่คนญี่ปุ่นทำในช่วงปีใหม่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมเฉพาะของญี่ปุ่นและเป็นสิ่งที่ทำร่วมกับครอบครัว ซึ่งแสดงถึงความอบอุ่น ผู้ที่ได้ใช้ชีวิตในญี่ปุ่นช่วงปีใหม่และได้ปฏิบัติตามธรรมเนียมร่วมกับคนญี่ปุ่นนั้นก็จะมีรู้ถึงความอบอุ่นดังกล่าวเช่นกัน

คาโดมาชิ

ชิมะคาซาริ

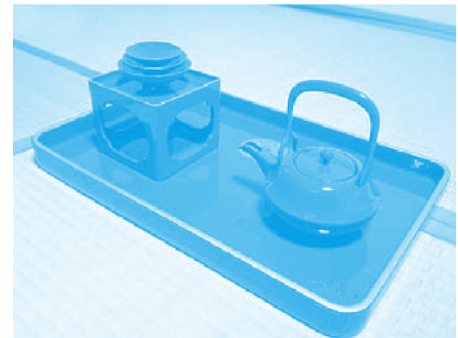
คามิโมจิ

โอะโซนิ

โอะเซจิ

โอะโทโซะ